Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС.: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 4. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 8-го СІЧНЯ (JANUARY) 1955. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 4. VOL. LXII.

Д-р М. Лоза

ІСТОРІЯ КОЛЯДИ

У сивій давнині, релігія у наших предків, як взагалі у народів на початку їхнього культурного розвитку, — була магічною. Полягала вона у вірі в силу слова, яким нібито можна заворожити долю і природу, щоб діяла на користь людини. Наш етнолог Володимир Гнатюк висловив погляд, що ця давня релігія була пантеїстична.

За найвище божество визнавали наші предки сонце. Сонцю віддавано особливу честь у зв'язку з його астрономічними поворотами, а саме: під час весняного зрівняння дня і ночі, під час літньої переваги над ніччю, під час осіннього зрівняння і нарешті під час зимової переваги ночі над днем. (Свято весни, Купала, Обжинок і Народження Сонця).

Спинимося на останньому — на святі „Народження сонця", бо воно буде вихідною точкою нашої теми.

В постійному скорочуванні дня зимовою порою наступає момент, від якого день стає знову довшим. Цей момент відмічали в поганському світі дуже урочисто, як свято „Народження Сонця". Це свято було дуже популярне. Знали його і старі греки і римляни, знали його народи Малої і Центральної Азії. Припадало воно на день 25 грудня — так, як тепер припадає свято Різдва Христового. Сталось це не випадково. На цьому місці доцільним буде сказати декілька слів про історію встановлення свята Різдва Христового.

На підставі історичних джерел, можна устійнити, що святкування Різдва було запровадження Церквою в 4-му сторіччі і було сполучене з другим християнським святом — святом Богоявлення. Церква виходила початково з заложення, що охрищення Христа в Йордані було духовим Його народженням. Святковано обидві ці події 6 січня. Така практика тривала, однак, недовго. Незабаром святкування обох подій розділено. Скоріше це зробила Західня Церква, за нею пішла згодом і Східня. У Римі перевів зміну папа Юлій (був папою в роках 337-352), а в Східній Церкві такі Отці: св. Василій в Кападокії, св. Григорій Богослов у Константинополі, св. Іван Золотоустий в Антіохії — в другій половині 4-го сторіччя.

Шукаючи нової дати для святкування Різдва Христового, Церква вибрала день 25 грудня, щоб в такий спосіб вбити культ старопоганського бога-сонця. Слід зазначити, що в Римській імперії, а потім і в інших краях, де приймалося християнство, християнізація життя проходила доволі поволі. Народ все ще додержувався своїх традицій, святкував давні свята.

Те саме було й на Україні.

Перед запровадженням християнства давні українці в зимовий час відзначали — як вже згадувалось — свято народження сонця, свято Даж-бога.

Староукраїнські поганські свята мають свої специфічні пісні. Мусіли бути також якісь пісні, присвячені Даж-богові. Треба припускати, що — з огляду на те, що староукраїнське свято Народження Сонця злилось зі святом Різдва Христового — між різдвяними піснями належить шукати залишків пісень, співаних Даж-богові. Ідучи по цій лінії, Вадим Щербаківський висловлює думку, що відгук таких пісень є в колядах з рефреном „Ой, дай Боже", „Дай Боже" — це українізована форма „Даж-боже", розумється, в дусі народної етимології.

Так ми доходимо до нашої властивої теми — до історії коляди.

Пов'язання цієї пісні зі святом Народження Сонця ще не вирішує проблеми. Пояснення генези коляди цим не вичерпується. Її історія дещо багатша.

Культ сонця винесли наші предки ще з праіндоевропейських часів. Згодом він розвивався, доповнювався. Не виключаються і чужі впливи. Народи індоевропейської родини, розійшовшись, стали жити окремим життям, стали окремо розвивати свої культури.

Коли наші предки опинилися в сусідстві з греко-римським світом, в тому світі християнство було вже визнане за офіційну релігію. Але поганські традиції були ще там живі. Римляни трималися старих вірувань і свят. Крім свята Народження Сонця, у римлян в осінньо-зимовому часі був ще цілий ряд інших, які тягнулись від 24 листопада до 5 січня. Останнім святом цього циклу були січневі „календи", які розпочинали у римлян новий рік. Святкували їх дуже гучно. Попереблювана молодь ходила по вулицях, танцювала, співала. Заходила й до хат, щоб скласти побажання господарям. Римські звичаї з поширенням імперії діставались до підбитих країн. Діставались і до Греції.

Християнська Церква, в міру поширення й закріплення, почала боротьбу з поганськими звичаями — часто за допомогою світської влади. За цісаря Юстиніяна (527—565) заборонено всі зимові свята, крім новорічних календ. Безпосередньо від римських колоній, чи через грецькі, — свято календ дісталось і на Україну.

Почнемо огляд цього звичаю від самої назви. „Календи", згідно з духом української мови, змінились на „коляди". При цьому відбулись такі фонетичні зміни: ненаголошене „а" перейшло на „о", сполучення „ен" дало „я", а кінцеве довге „е" замінелось в „и". З множини утворилась однина — „коляда".

„Календи" у римлян — це властиво був Новий Рік. Вся обрядовість цього свята, а в тому числі й пісні мали за завдання заворожити якнайбільше щастя в наступному році. Що ж сталося з цими „календами", чи пак „колядою", коли вона примандрувала на Україну? Давні українці відзначали свій Новий Рік під весну. З цим святом були зв'язані староукраїнські новорічні пісні так звані щедрівки, які своїм змістом мають суто весняний характер. Візьмім для прикладу щедрівку „Щедрик-Ведрик". Співається в ній про ластівку, що прилетіла до господаря і сповіщає про всякі господарські благодаті. Ластівки мигрують, бо прилітають тільки з весною.

З приходом звичаю коляди на Україну фактично постав ще другий новорічний звичай. Носіями цього звичаю були початково скоморохи, — веселі люди, як їх звали. Переведення коляди мало організований характер. Сліди такої організації бачимо ще й тепер на Гуцульщині, де цей звичай зберігся найкраще. Колядницька ватага, як колись, так і тепер на Гуцульщині, має свого провідника, що зветься „березою". Від його здібностей залежить увесь успіх коляди. Назва „береза" не має нічого спільного з деревом — березою. Це якесь давнє запозичення. У болгарів воно знане, як „брезая", тобто маска, у румунів — „бреза" замаскований чоловік. У балканських народів провідник колядників дійсно накладає на себе маску якогось звіряти, або птаха. Завдання колядників було звеличувати господарів і виворожувати їм якнайкращу долю в новому році. Можливо, що, з приходом самого звичаю, примандрували й деякі пісні. Але здебільшого колядники мали нагоду складати власний репертуар. Творити щось зовсім нового не було потреби, бо українська пісенна скарбниця була вже досить багата і було звідки брати мотиви, а то й готові зразки. І справді, коли переглянути всі ті пісні, що їх колядники включили в свій репертуар і надали їм назву „коляд", то побачимо, що характер їх дуже різноманітний.

В загальному можна би виділити такі групи: 1. коляди космологічного характеру, в яких дається вияснення сотворення світу; 2. коляди аграрного характеру, в яких в ідеальних образках, змальовується добробут господарів; 3. коляди з еротичним підложжям і 4. коляди з воєнною тематикою.

Дві перші групи були призначені переважно для старших, решта — для молоді. Коляди космологічного характеру досліджені найменше. Коляди аграрного характеру сходяться із староукраїнськими щедрівками. З того висновок, що колядники використали щедрівки для свого звеличування. Коляди еротичні могли бути взяті з весільного пісенного циклу, а воєнні з відгомоном воєнних походів, може навіть ще й з часів розселення.

З приходом християнства на Україну коляда зв'язалась з Різдвом Христовим — подібно, як і свято на честь сонця. Щедрування теж перенеслось на зимовий час, бо й Новий Рік почали святкувати на Україні взимі. У Західній Україні натомість обряд щедрівки зберігся не при Новому Році, а при Богоявленні.

З колядуванням, як і з іншими поганськими обрядами, Церква повела боротьбу. Гостро виступав проти коляди і український аскет та письменник перелому 16 і 17 століття — Іван Вишенський. Внаслідок цієї боротьби обряд колядування, як і сама коляда, починають християнізуватись. В першу чергу до старих коляд просочуються християнські елементи, а згодом постають нові пісні на біблійні теми, які також дістають назву „коляд". Їх, однак, треба відділити від таких коляд, як „Бог Предвічний", „Во Вифлеємі", „Нова радість стала" і інші, які появились відносно досить пізно. Творцями цих коляд були студенти-богослови. Пісні співались спочатку в церкві, а пізніше перейшли до колядницького репертуару. Останнім часом в Західній Україні коляди церковного характеру цілковито здобули перевагу над іншими. Виїмок становили Гуцульщина і взагалі гірські околиці. В Східній Україні практикували до

(Продовження на ст. 3-ій)

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

Ірина Ш. Шуварська

СВЯТИЙ ВЕЧІР

Лілейних дум завершено неждану велич:
на сіні іскра спочива, відколена з гори,
і медом творчости горить і вище зір сягає;
а світ у лебединому спокою
вдивляється у здійснене пророцтво розумів старих.

Це перед зором матері дзвіниця з вибраних конвалій,
і голуби злітають з непорочних уст,
мов поцілунки слів, дозрілих у любові.
А дотик рук, що постіль синові поправив,
зайнявсь від іскри і тремтить, — лямпадка в стаєнці.
[Діждусь? —

бо, там де хліб благословила віра,
чекають дотику Твого, о, Богородице, столи,
що Тайної Вечері образів не бачить.
Хрестя, що почорніли — матері! Колисанки могилам!
[Гайворонням ночі
злітають, щоб із жил напитися вина гіркого. Страх
[підвищення душі спалив.

До ясел підійшла я... й застигає в грудях крик
[відчаю,
рука поклалася на теплу голову ягняти; відчуваю
[мирний лад

і бачу в наземному сяєві дитину...
„За що ж Твій віддих чудотворчий згинув?!" —
питаю. — „Там його ж нема!" Всміхнулася дитина
[і, неначе з раю,
почулась відповідь: „Нова ще людям вістка
[не дійшла!"

О. Решетило

ЇЇ КОЛЯДА

Ви її не знали! Вона ранніми ранками несла дзбанок з молоком, сметаною і кошик з яйцями, сиром, маслом. Це все продавала в місті, а гроші розділяла на що потрібно. Подорозі вступала до наріжного „Базару" і купувала секретарський виряд. В минулу неділю її вибрали на секретаку „Союзу Українок". Ви не знали?

Вечорами писала звіт, а на кінці ставила свій повний підпис, відданий, зворушливий, лучний як греблевий місток, кудою йшла вимріяна, владна, Україна.

Під замасними святими образами найшла місце портретові Лесі Українки і вишиваному тризубові.

Мову свою збагачувала, нанизувала уважно слова, як важкі, дорогі дукачі, нація... єдність... держава...

Вмілість свою і відчуття передавала другим, поривним прикладом, жертвенністю. З села до села неслася вістка, леґенда, про похід надхнених жінок за право вільної України.

Від зачудування, пальці переставали микати кужіль, а веретено не кружляло виром. Невже ж? Не вірите?! Їдьте до Крилоса, там розкопують, найшли дідаму княжни, зариси величнього храму... Це все Україна! Їдіть до Берестечка, там вам монах розкаже, чиї кості заховані у підземеллі... Це Україна!

Тоді, це були її найкращі дні.

А як на брукові задудніли залізні гусільниці, то їй здавалося, що вона живцем грузне в землю. То не був страх за власне життя, а болюча свідомість, що прийшов хтось мерзенний, підлий, щоб знову поневірити землю і народ. Вона могла б втікати як другі. Але, ні, вона залишилась, бож треба комусь достояти за решту.

Сьогодні вона сама, у колгоспній хаті, на дерев'яній прічі, без подушок. Бо все покрали, пограбували, вигнали її з власної хати і наказали пильнувати колгоспних курей. Приставили до неї дві совєтські ударниці, що посміхалися з її мови, з її молитв, з її звичаїв. Вона те все терпіла, бо що ж дивуватися такій дичині.

За працею і вичікуванням ледве помітила, що облетіло листя і земля вкрилася білою постілью, а зелень ялинок потемніла...

Йдуть свята Різдва... з ким же вона буде вечеряти, коли довкола неї самі вороги. Де ж візьме грибів, маку, меду... Та що, чого їй забагається! Не буде ж вона про такі дрібниці думати, коли все з замороженим віддихом чекає Правди Великої!..

Вона раз-у-раз дивилася за першою зорею, шепчучи старі молитви. І як завжди, щороку, вийшла та сама зоря, миготлива, надійна, ясна, оправлена спокоєм вічного неба.

Вона хрестилася тричі, ві- Господню, склонивши голо- тала жемчужну вістницю ву... Згадувала дітей своїх, Андрія, Павла, Олену. У ту мінуту, якщо вони живі, вони думають про неї, і... про інше, заховане, загорнуте піснями з дитинства... про корінну зв'язь з тісю засніженою землею... Правда діти? Від певности цього, їй легше зустрічати Святий Вечір. Сьогодні треба ж бути близько когось рідного... Вона піде на цвинтар, вони там самі... І ті давніші, і новіші, постріляні німцями, большевиками.

Невтоптана стежка курила снігом і сині сліди її замітало, і хустка засріблилася інеєм.

Високі старі сосни здивованим шумом віталі незвичайну гостю. На одній малій ялинці вона зачіпила свічку і півголосом затягнула: „Рождество Твоє Христе Боже Наш..."

Переспівавши ще декілька коляд, розв'язала вузлик, набрала пшениці та й посипала на могили. „То ваша кутя і моя, подумала. Ви тут такі самотні як я. Але тепер ми разом святкуємо, не майте жалю. Я все буду сюди приходити... А навесну замаю вас, посаджу квіток. Може яка дитина забіжить, побачить, подумає...

Ви ж наш одинокий дороговказ! Рівняйтесь! Христос Раждається". Погасивши світло, верталась скріплена силою, готова на зміну варти, за Неї.

ЩИРА ПОДЯКА

Усім тим нашим Інституціям та ВШ. Громадянам у цій країні і на всіх континентах, що з нагоди цьогорічних Різдвяних Свят та Нового Року були ласкаві надіслати нам свої побажання — щире українське Спасибі!

В-во „Свобода"

Кость Киселевський

РІЗДВЯНИЙ СПОГАД З 1920 Р.

Старший десятник і чотар УГА сиділи поруч себе на санках, обкутані в ліжники, засипані снігом. Перед ними біліла скулена постать „зареквірованого" візника, що від часу до часу пригадував коням обов'язок завезти їх живими до найближчого села в дністровому ярі.

Стежа мала завдання провести роз'яснюйну роботу серед селян вздовж румунської границі, куди незабаром мала проходити частина УГА.

Їхали спішно навмання полями. Вітер не вгавав. Кидав у вічі пластівці снігу, провівав одяги, розгортав ліжники уперто аж до тіла. Десь недалеко відзивались рушниці, татакав скорострів. Військовим було байдуже, хто і в кого стріляв. Сперті на прикладах своїх рушниць, мовчали й закривались від вітру. Здавалось, не було причини до небезпек. Перебули грозу фронтової служби, мали за собою тиф, лікарню, а тепер усміхнулася їм доля. Замаячіло в уяві українське село, повне чарів рідної пісні, коляди, звичаїв, сімейного тепла. Хотілося відкрити стомлене брутальним життям серце, очистити від насікомих тіло та закричати на весь світ: „Христос родився і для нас! Ми ж люди, що взялися тільки захищати свою Україну. Чого ви, вороги, хочете від нас?"

На згадку про них закрадалась непевність. Бо хто міг заручити, що цей „зареквірований" візник везе до визначеної мети. Хіба серед тієї метелиці можна було розрізнити сторони світа? Хіба ворожі частини і стежі дармують?

Та проте примарливе життя усміхалося до вибранців сліпої долі. Гостре поготівля не спиняло уяви старшого десятника. Він потонув у мріях. Це ж ішов Свят-Вечір! За кілька години засвітить перша зірка, залунає по рідній землі коляда. Село засяде з повагою до пращурої вечері з дванадцятьма стравами, господарі будуть вичаровувати майбутній урожай на полі, на обійсті, добробут у хаті. Дідух стане на покутті, як добрий опікун сім'ї. Зерення куті, кинені до стелі, будуть віщувати щастя і здоров'я. Худібка, вгощена господарем, занесе до Бога молитву за добробут.

А в його хаті не буде господаря, тільки свічка й порожня миска будуть сповіщати про його духову приявність. Дружина в сльозах буде відповідати на допити зацікавлених дітей, чому нема його, чого свічка блимає над мискою. Хіба вони знають, що він ще живе, що переміг усі удари долі й подужав? — „Боже, дай витримати в цій завірюсі!

Але ось обертається візник, струшує купу снігу та з вдоволенням каже: „Он там вже видно М... ці. Там, де ті тополі! Там батюшка живе. А де будете ви гостювати?"

На це чотар не знаходить відповіді, бо ж їх відвідини закриті покищо військовою тайною. Опритомнивши, каже: „Вези до сільського управління!" Але зараз на закруті спиняє візника і зсувається с санок, а за ним і десятник. „Ну, святкуй здоров та мовчи, а то..." — „Та ви мені подаруйте ту негодящу рушницю! Куди вона вам годиться? Вона ж не має куль, як ви це передше казали. А я ви за Україну, таку, як і ви; ще молодий, і не пускають з хати. Кулі у мене єсть до руських винтовок, а вона руська!"

Якась іскра пробігла всю істоту десятника. — „Ну, гаразд! Бери її та захищай рідну землю!" — На прощанні обдарували візника тютюном, „бумажками", і сріниками та цигарками.

Минаючи село, військові подались з поля просто на ті тополі. У сірій пітьмі нагледіли справжній силует церковних бань, а далі хутір серед дерев. Незабаром були на подвір'ї, де торчав засніжений журавель з жолобом. З хліву виходили до водопою залежані корови, а за ними чоловік, закутаний в якусь драньку з башликом. На питання, чи батюшка вдома, дістали потвердження та вказівку, куди йти до нього. В сінях розорушились, склали на купу свої наплечники, а далі ввійшли до гостинної та привітались з матушкою. Вона звеселіла та зараз при зустрічі з батюшкою, що ввійшов у хату від водопою, пошепки розказувала йому свої враження. Виявилось, що батюшка після хазяйських порядків, не маючи жадної служби, сам поїв худобу; отже вже був знайомий з захожими, хоч все таки не дуже довіряв військовим, які прохали кватири. Згодом він заявив маєстатично: „Сьогодні у нас Свят-Вечір. То таке свято, що всім захожим мусить бути притулок. І будь ви найгірші люди, навіть „бандити", примітьусе, чим хата багата! Садовіться, де кому угодно, та будьте за гостей, а свої сумки й „ружжьо" складайте в коморі, що завжди замкнена й ніхто вам нічого не візьме". Коли військові поралися коло речей, заскрипіли двері і в кімнату ввійшли хрищеники матушки з вузликами. Від порогу почали свій обряд побажань: „Просили тато й мама вас на вечерю і ми вас просимо. Приймайте, що Бог послав". Матушка подякувала, з повагою випрожнила блюдця та заповнила їх своєю вечерею; подала дітям яблук, горішків, цукерків і передала їх батькам побажання щастя, здоров'я для їх тата, мами й цілої сім'ї.

Потім військові мились та чепурились у сінях, аж запрошено їх на вечерю. Стіл, накритий пахучим сіном й білою скатертю, заросся колачами, різними блюдами й чарками. На краях столу засвічено свічі й молитва батюшки попередила гостину. Вечеря почалася від вареної капусти з олієм. Далі подано рибу, узвар та різні солодощі. Добре басарабське вино і ввічливість господарів розв'язали язики військових. Оповіданням про галицькі народні звичаї не було кінця. Співано коляди та улюблені військові пісні. УГА була того вечора на вершку слави. Розкрито пляни майбутнього завоювання сільської прихильності. Сердечна гостинність і дружні розмови заповнили вечір. Говорено про майбутність України, її державний уклад, військо, уряд УНР, демократичні ідеї, віру, мораль, освіту.

Військові поклались пізно спати. Але їм не спалось. Образки з минулого заповняли думки і мрії. Не спав також і батюшка, що незабаром пішов у церкву. За ним подався десятник. В часі Богослужби стояв напереді. В один мент побачив, як з-за престола підійшов до нього титар з просфорою на таці та привітав його словами: „Получайте з Святками Різдва Христового! Хай Бог милує!" Люди спрямували всю свою увагу на нього. Йому було ніяково. Незабаром промовив батюшка з царських дверей: „Ось перед вами один з тих, що для великої справи будівництва Української Народної Республіки прийшов до нас. Сьогодні він нам найближчий брат і вітайте його в наших гостинних хатах, щоб не відчував він туги та осамотнення. Будьте йому за рідних!"

Після Богослуження військові дістали багато запросин.

Той день був усюди днем УГА.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НАШІ СИЛИ

Різдвяно-святочні дні ще тривають. Призначені вони на те, щоб у першу чергу „пригадати Бога" та Його заповіді, а крім того й на те, щоб відпочити й забавитись, зберігаючи при цьому наші прекрасні, висококультурні традиції. Цьогорічні Різдвяні Свята відзначили й ми двома і оцим, третім спеціяльним виданням „Свободи", кладучи натиск насамперед на саму суть Різдва та його святкувань, на наші чудові традиції, та висловлюючи при цьому сподівання, завжди з думкою про весь наш український нарід та з бажанням допомогти йому в його гіркій долі.

У цей погідний та надійний різдвяний настрій не хотілося б вносити будь-який песимістичний дисонанс. А все ж таки є деякі справи і проблеми, про які ми не тільки не смієм забувати в ці святкові дні, але, навпаки, повинні використати нагоду і їх перевірити, щоб існуючий стан поправити та щоб усі наші святочні побажання й приречення не були тільки пустими фразами. До цих справ, які вимагають перевірки, належать передусім наші сили та їх використання, бо це — одне з наших найслабших місць.

Стан цей приблизно однаковий по всіх наших громадах, але, щоб говорити конкретно, візьмімо за приклад громаду в Джерзі Сити. Є тут коло 20 організацій, але з них заледве кілька активні, і ті творять місцевий Відділ УКК. Ще гірше представляється справа індивідуально. Громада ця збільшилась — дуже скромно рахуючи — доброю сотнею новоприбулих. Є між ними і відомі діячі та діячки, є професіоналісти: інженери, лікарі, професори і т. п. Але зайдіть на збори місцевого Відділу УКК або на які громадські наради і побачите, крім кількох осіб з-поміж новоприбулих, переважно тих самих з-поміж „заробіткової еміґрації", які тягнули важкий віз громадської роботи 20, 30 чи й більше років тому.

Тепер є час коляди, призначеної на харитативну акцію ЗУАДКомітету. Побачите, хто прийде колядувати із збірковою листою ЗУАДКомітету. Можливо, що застукають до вашої хати й молоді колядники, але це буде коляда або на їхню домівку, або на інші потреби їхньої організації, — потреби, без сумніву, корисні і треба їм у цьому допомогти, але на загальні цілі нашої спільноти, зокрема на допомогу залишенцям, прийдуть, найбільш правдоподібно, ті самі, часто вже сивоголові громадяни, що збирають також і національний даток до Народного Фонду УКК і що вже десятки років заходять до українських хат і збирають, збирають...

Прислухайтеся до приватних розмов поодиноких наших громадян. Ви почуєте описи прекрасних суконь, величавих гостин, почуєте багато цікавого про „гавзи" і „кари", почуєте, як з власного високого п'єдесталу критикують вони громадські імпрези та інституції, але вам прийшлося б довго шукати тих мудреців на списках між членами наших організацій чи у виказах платників Національного Датку.

Такий то сумний-невеселий загальний перекрій наших сил. Правда, трапляються щирі й жертвенні народні працівники, є вони й між новоприбулими, зокрема між професіоналістами, але кількість їх не стоїть у жадному відношенні до загальної кількости та до наших потреб і вимог.

Якщо такий стан не зміниться, то станемо перед великою загрозою, що „народна нива" направду залишиться стояти облогом. У нас багато говориться про освідомлення „загалу". Та коли ближче приглянемось тому загалові, то прийдемо до переконання, що в нас насамперед потрібне освідомлення „свідомих". Багато з них на своє виправдання заявляють, що, мовляв, не хочуть „мішатися до партійництва". Немає у нас аж такого партійництва, що приносило б комунебудь нечесть, і не про партійництво мова, а про громадську, звичайну, чорну громадську роботу, посиленням якої можна б усунути з нашого життя все зайве й непотрібне.

Проблема активізації всіх наших сил — це найперша проблема нашого громадського життя і їй треба присвятити головну увагу в новому році. Треба перемогти загальну неохіть до громадської роботи, треба розбудити і заанґажувати всі наші сили, бо тільки в такий спосіб зможемо піднести рівень нашого громадського життя на вищий щабель і створити тверду базу для дальшого розвитку. Над цими проблемами варто б і основніше застановитись в ці наші святкові дні.

ВАЖЛИВИЙ ПЕРЕПИС

Чи то в жартівливій чи в поважній формі американські газети й журнали вдаються до традиційної „астрології", щоб передбачити майбутні події в 1955 р. Вони встановили свій календар подій і, напр., твердять таке: „У місяці березні перший раз в історії мешканці нюйоркського стейту висилатимуть двоякі податкові звіти, а саме: федеральні і стейтові. Нема сумніву, що при цій нагоді трапляться смішні припадки, що податковець переплутає адреси на конвертах, і з того вийдуть поважні турботи".

Одначе є ще й інші передбачення, засновані на ухвалах Конґресу, придумані для перечислення бизнесових підприємств і їх різнородного обороту для різнородних громадських, далекосяжних цілей. Коли найновіше обчислення подає, що на 31 грудня 1954 р. в З'єдинених Державах є кругло 163,900,000 душ, то урядові треба ще знати, які й скільки підприємств діє серед цього населення і як розподілені природні й приро́блені багатства.

На підставі ухвали федерального Конґресу минулого літа уряд має уповноваження виасиґнувати Бюрові Цензу вісім мільйонів долярів з дорученням перевести троякий перепис чи пак „ценз", а саме: виробників, приблизне число яких встановлене на 275,000; ценз бизнесменів, як великих так і дрібних, яких нараховують біля трьох мільйонів, і ценз мінеральних підприємств, приблизним числом 35,000, до яких зараховується шахти, каменеломи, продуцентів олії, газу й т. п.

Уряд хоче знати в якім стані находяться такі підприємства, скільки у них робітників, скільки грошей вони заробляють, яких сирівців уживають, скільки електрики й палива запотребовують, скільки грошей витрачають на виряд і розбудову робітень, як виглядає сама організація підприємства і т. п. Відповідні квестіонарі будуть вислані на відомі адреси до всіх стейтів з вимогою, щоб власники відповіли на всі питання впродовж тридцяти днів під загрозою грошової кари висотою 500 дол. або в'язниці до трьох місяців.

Оцей перепис був заплянований урядом ще в 1953 р. і вже наперед були готові надруковані форми. Зроблено теж підготову для призбирання біля трьох мільйонів адрес. Одначе згаданого року Конґрес не ухвалив потрібних фондів на викінчення цієї праці, а тому її відкладено на 1955 р. Через те, що підготова йшла без уваги на те, коли Конґрес ухвалить фонди, тепер можна буде виконати цю працю швидким темпом.

Щоб зрозуміти, яка це велетенська праця, треба згадати, що зладжено 194 різних квестіонарі для різного роду виробників; 38 квестіонарів для „дрібних" бизнесменів; 31 формуляр для „гуртівних" продавців. Для зрозуміння, в чому справа, варто згадати хоч би такий приклад: виробники штучних зубів мають відповісти, зокрема, скільки порцеляни вони витратили на штучні зуби в 1954 р., продуценти асфальту мають ствердити, скільки вони зужили асфальту, а скільки будівельного паперу і т. п.

Щоб приспішити викінчення таких обчислень, Бюро Цензу у Вашинґтоні встановило 38 реґіональних бюр у цілій країні і постаралося за спеціяльні електронічні рахункові й інші машини та прилади. Всі такі роботи мають бути виконані впродовж 1955 р., щоб були готові до оприлюднення в 1956 р.

Цей бизнесовий ценз повторюється в Америці час від часу. Останній раз він був переведений в 1939 р., а перепис у поодиноких ділянках бизнесу роблено при різних нагодах. Новий перепис в поточному році дасть урядові спромогу ствердити, скільки існує крамниць, фабрик, робітень, шахт, млинів, готелів, театрів, голярень, газолінових станцій і всілякого роду „бизнесів" в стейті, повіті, в кожному із 4,000 міст, в кожному селі й місцевості.

Такий перепис потрібний для всебічного поінформування уряду, бо з нього черпають урядовці важливі дані при різнороднім плянуванні на ближче й дальше майбутнє. Як уряд, так і Конґрес мусять мати найточніші вісті, коли накладають на своїх громадян якісь обов'язки. Це вказує теж, як країна, держава й нація можуть користуватися багатствами, вишколом і знанням своїх громадян для загального добра.

Новим американцям, що мріють про допомогу своїм колишнім рідним краям, не шкодить зазнайомитися з способами керування національними справами нової батьківщини, хоч би тільки для свого освідомлення. Коли ж хто з провідних українців мріє про зладження свого „національного катастру", на те, щоб пляново переводити різнородні „визвольні дії", такий мусить подбати про спопуляризування потреби приспішення всебічного перепису української спільноти. Декламації про реалізацію задумів без обрахунку громадських моральних і матеріяльних сил мусять покінчитися хіба мріями, а тих, що в добрій вірі повторяють великі чи високі слова, скоріше чи пізніше призведуть до зневіри. Над цим варт призадуматися на початку Нового Року, тим, хто хоче покласти реальні підстави для виконування великих і малих задумів.

(С)

В КРЕМЛІ НАПЕРЕДОДНІ НОВОГО РОКУ

24-го грудня, напередодні латинського Різдва, московська преса повідомила про розстріл В. Абакумова, бувшого міністра державної безпеки, і з ним трьох інших визначних чекістів, арештованих свого часу в зв'язку зі справою Берії. Усім цим особам інкриміновано, що вони належали до „злочинної підривної групи", яка шкодила партії і урядові, і „уживали політичних метод у вимушуванні зізнань від членів компартії". У судовому вироку ревтрибуналу згадується, крім того, про якусь „ленінградську справу", що її буцімто спрепарували обвинувачені, щоб звести з учасниками цієї справи особисті порахунки. Тепер нібито учасників „ленінградської справи" реабілітовано і випущено на волю, а злочинців покарано смертю.

Пресові коментатори таємничу „ленінградську справу", про яку досі в совєтській пресі не було й згадки, зв'язують із розправою з „ждановцями" в 1949 році. Про позакулісову боротьбу Жданова, що згинув загадковою смертю, з Малєнковим і Берією, свого часу багато писано й говорено. Також пригадаємо, що Жданов представляв у партійній верхівці групу, яка на жадні компроміси із Заходом не хотіла йти, а обстоювала найгострішу супроти нього політику. Трикутник: Малєнков — Берія — Жданов розлетівся. З нього в живих залишився тільки Малєнков, який став центральною фігурою в совєтській „колеґіяльній диктатурі".

Знищення Берії його конкурентами на владу — факт доконаний. Масову чистку „берїївців" переведено — і з цього боку для сьогоднішніх диктаторів небезпеки вже немає. Але під чиїм тиском мусів поступитися Малєнков, внаслідок чого випущено на волю недобитих прихильників Жданова — особистого противника Малєнкова і також претендента на Сталінову спадщину?

З цілого ряду промовистих для совєтського диктаторського гієрархічного укладу фактів можна бачити, що, побіч Малєнкова, найбільшою фігурою є Нікіта Хрущов. Оця сама фігура, що з-поза кремлівських куліс корегує й унапрямлює сьогодні „генеральну лінію", і є правдоподібно найгрізнішим противником Малєнкова.

В системі абсолютної диктатури, яку за два десятки років створив і устабілізував Сталін, її нова відміна — „колеґіяльна диктатура" довго втриматися не може. Не знати, як довго зуміють „порозуміватися" між собою Малєнков і Хрущов, але кожна диктатура — річ неподільна, як і свобода, і кінець-кінцем кривавий конфлікт між диктаторами неминучий.

Про підземні процеси, що точаться на партійному олімпі в Москві, свідчить і друга подія, зв'язана з святкуванням 75-річчя від дня народження Сталіна.

Після того, як мертвого диктатора за наказом згори „призабули" і навіть депромували з „найгеніяльнішого вождя всіх епох і народів" на такого собі „учня і продовжувача справи Леніна", — раптом крутий поворот назад! В день 75-річчя (минулого року цей день зовсім не відзначали) по всіх установах, фабриках і колгоспах відбулись урочисті збори. Всі газети й журнали вийшли присвячені цій даті, з портретами „незабутнього вождя". Щоправда, Йосиф Вісаріонович виглядає на цих портретах дуже скромно: в простенькому „кителі", без еполетів та інших ознак генераліссимуса, але в незчисленних присвячених йому статтях він — на давній височині!

А що найголовніше — всі „геніяльні вказівки" Сталіна, що їх в перші ж дні по його смерті перекреслили були його наслідники — визнано знову за „геніяльні" й „непомильні". І так, в цих статтях стверджується, що єдинонаправильною лінією партії і уряду є лінія, спрямована на розбудову важкої промисловости і дальше поглиблення колективізації, що має забезпечити Совєтському Союзові належну обороноспроможність на випадок нової війни.

Це стоїть у явній суперечності з тезами генеральної доповіді Малєнкова, в якій він після смерти Сталіна визначив дальшу внутрішню політику партії і уряду, як політику, спрямовану на розбудову — коштом тяжкої — легкої промисловости, що має „забезпечити населенню Совєтського Союзу повний достаток продуктів першої потреби".

Чи це означає, що вже задоволені потреби голодного населення? Чи нові диктатори вже твердо почувають себе в сідлі і, знехтувавши свої обіцянки, натискають диктаторськими острогами, щоб завернути назад на сталінський шлях?

Про те, що підсовєтське населення все ще гостро відчуває недостачу харчів, ми вже писали не раз (див. „Хрущов розповідає байки", з 31 грудня м. р. та ін.). Це шило раз-у-раз вилазить з дрянтявого совєтського мішка. Найбільш таки імовірно, що „колективний провід", по довшій надумі, прийшов до висновку, що панькатися з уярмленими народами — годі. В Кремлі мусять знати, якою великою небезпекою для кожної диктатури є ліберальність у будьякій формі.

Але й це пояснення не виключає, що хтось ще не виявлений — чи той, хто домігся реабілітації учасників „ленінградської справи", чи хтось інший, представлений в центральному комітеті партії іншою опозицією — помалу відсуває Малєнкова, намагаючись перебрати владу в свої руки.

В. С-ко

О. Сип

НА ПЕРЕПУТТЯХ ВИФЛИЄМУ

(Замість Різдвяного фейлетону).

Безгисленні колядки пророгисто говорять, з якою небувалою радістю тогогасний світ сприйняв народження Месії. Небо і земля торжествували, небо і земля об'єднаним хором співали:

„Слава во вишніх Богу —
А на землі мир ладям
[доброї волі!"

Та цілком інакше появу світла в Вифлиємі сприйняли темні сили. В них алярм найвищого ступня! Ірод — цар негайно мгить „до аду — к люциперу на нараду!". Конференція в адському кремлі виносить постанову: вбити народженого царя царів! Для певности, провести загальну гистку: вирізати всіх немовлят!

І люциперський виконком їде на „мокру роботу". Ірод особисто велить воїнам „повсюду шукати — в пень отрогата й дволітніх стинати". Норма швидко виконана й перевиконана: дві тисягі дитягих голівок тонуть у крові мертвих тіл. А сльози, ридання матерів? — „гепуха"!...

**

Ірод убив всіх немовлят, крім Того, за яким шукав. Супроти цього дитяти був безсильний. І безсилий був ... роги зірки, що високіла над вифлиємскою ясни-...о, шлях до народженої Правди, вказуюги.

Ніяка техніка, ніяка пропаґанда не змогли затьмити цього ясного світла й цього ясного шляху. В безсилості їде Ірод на вифлиємські перепуття й намагається завертати людей, що напливають до містегка: кого діялектикою переконань — кого терором.

Та всі намагання даремні. Царі й прості люди „іншим путем повернули" й таки пішли до Вифлиєму. Бо завелику притягальну силу мало це світло — після віків безпросвітньої тьми.

***

В 1955 літ після пам'ятної ногі рух на психологігних перепуттях Вифлиєму змінився: не всі люди стають на цей шлях, мало хто доходить до мети. Багато тих, що йшли до Вифлиєму „іншим путем повернули" — за новим Іродом пішли.

А Ірод влаштувався. В нього „всього много" — навіть своя кривава зірка є! Вігним юдам — гервінці в калитці, а вифлиємцям — гервона кров з прошитого кулею гола!...

Шлях до Вифлиєму заблькований. Не тільки воїнами Ірода, але й своїми... вифлиємцями. Тими, що „люблять на братові шкуру, а не душу"...

...Розбиті, сварами розжерті на вифлиємських перепуттях стоять люди й дивуються: хто не впускає їх до Вифлиєму?

А мудреці світу цього співіснування з Іродом обмірковують і що-сили співають:

„Слава во вишніх Богу —
А на землі мир із тими,
[хто... Бога гонить,
А людей вбиває..."

Одні Ірода бояться, другі з ним торгувати хогуть, а до третіх він ще так далеко!-...

Хіба ж їхніх рідних дітей Ірод ріже?...

**

І до нашого рідного Вифлиєму шлях заблькований. Блькує гужий сатана в пеклі і власний, патріотигний (!) „сатана в богці". Ось образ, що його багить поет наших днів і всі, хто має огі:

„Хог і вийде зоря:
Не світить по-моєму! —
І блукаєм, шукаєм доріг
До Вифлиєму..."

**

Невже за тисягеліття „висвітилася" — ослабла в своїй притягальності вифлиємська зірка? Невже затьмила її якась нова?

Ні одне, ні друге — бо одне, і друге неможливе.

Людям нашої доби світло вифлиємської зірки, просто засильне, а шлях до Вифлиєму заважкий.

Не забуваймо: 1955 літ тому, цей шлях проходили тільки ті, хто „враз з серцем щирим несли офіру". Золото, ливан, кадило, миро — хто що міг. А кожний — багатий, ги бідний — передусім серце щире ніс.

Люди наших днів до Вифлиєму хогуть дійти без зусиль, без жертов, а коли й приносять якусь, то звигайно... кадило забріханої побожности і забріханого головіколюбія. Це не відкриває шляху до Вифлиєму — й тоді вигідна людина їде за першою стрігною зіркою — гервоною (Ірода), золотою (Мамони) ги горною (Реакції).

Де ж порятунок?

Невже син Божий ще раз народиться, щоб остатогно спасти світ?

Ні, Він тільки один раз родився — тепер наново народитися і спастися мусять самі люди. Як цього дійти? Які жертви принести?

Чудодійна рецепта подана в простій колядці-молитві:

„Ісусе милий! Ми не
[багаті,
Золота в дарі не можем
[дати —
Но дар цінніший несем
[від мира:
Це віра в серці, це любов
[щира.

Ось жертва, що робить людину здібною йти по найважгому шляху! Ось сила, що розірве всі блькади темних сил і на всю широгінь відкриває дорогу до Вифлиєму!

Н. Д. С-ко

ЯК СВЯТКУВАЛИ КОЛИСЬ РІЗДВО В ПОЛТАВСЬКОМУ СЕЛІ

Весело моргають до сонця маленькими очицями сільські хатки, в солом'яних кожушках (обтулені, бачте, на зиму солом'яними кулями) та ще й солом'яними шапками накриті по самі вуха. Тепло їм, як тепло й у хаті. Сонце бореться з морозом, вітер мете сніг по вулицях, а в селі рух — готуються до Різдвяних Свят. Запопадливі господині кінчають мазати хати...Скрізь по селі, у березі багаття — це кабанів смалять. Кожний, навіть найбідніший, хоч підсвинка заколе, аби мати сало й ковбаси на свято. Є й сільський колій, фаховець, дядько Гаврило Заяць. Він має штани чомусь із старої плахти. Сірки, Рябки, Бровки облягають навіддаль навколо кабана і очей не спускають із дядька. А той пахкає люльку та водить запаленим віхтем соломи по кабанові — смалить його: може й Рябкові щось попаде, хоч хвостик. А дітвора сковзається по замерзлій ріці тут же, та й собі кружляє зчаста навколо багаття та все питає дядька: коли він кінчить, чи скоро?

Серед дівчат також рух, а може й найбільший: шиють, вишивають, — кожна хоче мати нову сорочку на Різдво, а та для брата, а та для свого хлопця. Дядьки до міста їдуть по крам.

Ткачі поспішають викінчити ткати запаски, плахти... Кравці також і собі поспішають — дошивають керсетки, облямовані кольоровими лямівками, зубчиками, золотим позументом, плисом, вицяцьковують, аж очі розбігаються, а двері не замикаються від молодих дівчат: чи швидко буде керсетка, „юпка" (верхня жіноча одежа). Хлопці за чемерками питаються, чи готові.

Дівчата взимі не убирають вінків до церкви, хіба „молода" та її дружки. Дівчина ж іде до церкви вив'язана частіше у велике свято шовковою хусткою: червоною, синьою, часто мінястою червоно-синьою або червоно-зеленою. Потім затикає по боках вузла по робленій квітці.

Баби та діди на печі покахикують: коли б, Господи, Різдво швидше, аж печінки тідвело від посту: юшка та борщ з олією та каша або галушки також із олією. Охляли бабці та діди, але тримають піст: спасення хотять заробити: дай їм, Боже! А ще ж і в день Свят-Вечора піснікатиме вся сім'я, аж до вечері.

Аж ось наступає той урочистий день Свят-Вечора.

Зранку в хаті метушня, а надворі господар оглядає двір, щоб усе було чисто. Ось і хата вже прибрана, готова до приходу великого Свята: долівка свіжо вимащена, лави чисто з піском вишарувані, на іконах нові вишивані рушники — праця дочки, а за іконами васильки затикані. Васильки ж і за сволоком. Стіл льняним новим обрусом застелений. В кінці стола, на покуті — сіно, а на ньому господиня ставить готову кутю й узвар.

Задзвонили до церкви...

Рушило село до церкви. Діди та баби крехчучи й собі злізають із печей. Потяглося з усіх кутків, з усіх хат, хто тільки може, козацтво до церкви. Високі, кремезні постаті з довгими вусами, стрижені в кружок. Діди спираються на ціпки, молодиці, дівчата, хлопці... — Рябіють різнокольорові кожухи, криті, дубльонки, жіночі кожушанки, дівочі юпки. Всі одягнуті на темно, бо піст. Дівчата в косах мають сині та зелені стьожки, а на шиї темне намисто — вишневі ґранати, камяне намисто зелене, жовте, синє. Натовп поважний, не чути сміху ані жартів.

Всі пішли...

Господиня витягає пироги з печі, розкладає їх по мисках. Чого тільки тут нема! Пироги з солоною рибою й гречаною кашею, з квашеною капустою — самою, з квашено капустою і картоплею, з квасолею, з горохом, з гречаною кашею й грибами, з картоплею й підсмаженою на олії цибулькою, з вурдою (це смачна маса, що лишається, як б'ють сім'яну олію), з сухими сливками, з грушками, з калиною, з маком. Господиня горда, що в неї саме як слід: пироги з дванадцятьма начинками. Поставила пироги на стіл, а пісний борщ із рибою та смажена риба ще в печі. Заслонила піч заслонкою й ще раз оглянулася по хаті: ніби все гаразд, усе прибране, чисто, якслід. Ох, Господи, трохи не забула лави заслати. Та ось уже й це зроблено: „Піл" (прічі), застелений гарними новими ковдрами, лави — вузькими смугастими накривалами.

„Ще встигну й до церкви", шепоче. Швидко одягає кожушанку, хустку й виходить...

Врешті всі вертаються з церкви в урочистому настрої. Свято запановує в душах простих, нехитрих, щирих.

Сходить перша зірка довгождана. Усі сідають за стіл. На столі лишається декілька зайвих ложок — це для відсутніх членів сім'ї. Батько виходить з кочергою на подвір'я і підходить до воріт. Стукає кочергою у ворота тричі й тричі промовляє: „Морозе, морозе, йди до нас вечеряти!" Потім трохи чекає, ніби справді сподівається мороза на вечерю, а далі проказує: „Як не йдеш, то не йди ні на жито, ні на пшеницю, ні на всяку пашницю"... й вертається в хату. Усі встають і батько проказує молитви. Всі моляться, а потім сідають за вечерю. Після вечері діти несуть вечерю хрещеним матерям: кутю й взвар. На ніч залишають на столі вечерю для померлих душечок. А хто не залишить, — нещастя спровадять.

На Полтавщині починали колядувати на перший день Різдва. Звичайно, до церкви йдуть усі на Службу Божу. От тепер уже можуть покрасуватися найкращою одежею. Кожний придбав щось нове. Чоловіки, діди в кожухах, або свитках, підперезані зеленими, синіми поясами по козацькому звичаю, в чорних смушкових шапках. Хлопці — ех! Що за хвацький народ: у синіх чумарках, сивих смушкових шапках набакир (це ті джиґуни так), підперезані червоними, смугастими поясами, чоботи на скрипах. А дівчата, цей веселий рій метеликів, майорить різнокольоривими стрічками в косах і коло намиста, вив'язані шовковими хустками, на шиї „добре" (коралі) намисто, подзвенькують дукачі, в ухах новенькі блискучі сережки, риплять чобітки, стукають підківки. Идуть поважно, мов би це не ті цокотухи, що заливають село срібним сміхом, йдуть до церкви.

Після церкви пообідали смачно, бо це вже не піст: тут і борщ із салом і качкою або куркою, ковбаси краяні, сікані, ковбик, пиріжки вчорашні, а ще й свіжі — з сиром, ну й оковита, звичайна та варена й чиста монопольна. Дівчата заздалегідь насмажили оріхів, насіння соняшникового, гарбузового, — мають повні кишені.

Идуть у гостину до рідні у першу чергу, а хто й іде в інше село. А молодь?!. От тепер настала пора на сміх, жарти, дотепи. Висипали на вигон, або пішли сковзатися на став. А там уже давно врубаний замерз міцно високий стовп, а до нього кільця навколо нагорі, а до кілець прироблені довгі жердки з санками. Це хлопці таке вигадали. От посідають на санки, а один хтось покрутить штудерно й санки біжать навколо стовпа. Дівчата кричать — дух захопило, — рятуйте, спиніть!.. Та де там: всі регочуть і санки далі летять та й летять...

А ввечері колядки - гимни Новонародженому Спасителеві линуть до неба, ніби село обернулося в один велетенський хор. Поважні господарі, на чолі з дяком, співають: „Рождество Твоє, Христе Боже наш..."' Розсипалися гурти молодих колядників по селу, миготять штудерні зірки в руках хлопців... Особливо виділяється один гурт: чудова зірка на високому держалні крутиться навколо, міняється кольорами, а в середині гарний вертеп і, як звичайно — горить свічка, але яка чудова!

Кожні двері гостинно відчиняються назустріч милим гостям-колядникам: хто шматок сала, пироги, а хто ковбасу, а хто й грошей трохи міхоноші сиплять. „А давайте лишень ходім до пана колядувати, візьмім ще й козу та ведмедя!" Сказано - зроблено. Коза — це рядно, почеплене на кочергу, а всередині — хлопець мекекекає по козячому. Ведмідь — також хлопець у вивернутому баранячому кожусі, а на голові така ж шапка. Є й жид: він має справжній лапсердак і ярмулку, позичені в жида Иоськи таки, бо то свій жид. Комедію вивчив також панич.

Приходять до пана. Їх просять у хати-кімнати. А за колядниками хвостом малі дітваки, хлопчики та дівчатка. Вони не сміють іти в кімнати, зрештою їх ніхто й не просить. Діти обліплюють вікна знадвору, втоплюють цікаві очиці в ясно освічену панську ялинку, аж носи приплюснулися до скла.

Мала панночка, Надійка, зауважила дітей за вікном. Стукає у шибку: а йдіть сюди, до мене, в хату: хочете подивитися на ялинку? Діти у відповідь кивають головами. — „Ну йдіть швидше, гостинця дам і бавитися будемо". — Не треба було повторювати: діти сипнули в хату з парадного ходу й опинилися просто в залі. Так ось вона, чарівна, горда лісова красуня-ялинка! Зверху донизу палахкотять різнокольорові свічечки, а під ялинкою повно якихось пакетів, обгорнених гарним папером та стьожечками. Обв'язані. О, щастя! Надійка бере пакунки й дає кожному по черзі: тут і дещо з одежі, і цукорки, пряники, орішки...

Тихо зіходить мир і спокій на побожне село...

● **У Фінікс**і в Арізоні в днях 12—15 січня відбудеться конференція науковців, які досліджуватимуть, чи зможе людство використовувати найбільшу в світі енерґію — соняшну. На цих зборах має бути коло ста науковців з багатьох країн вільного світу.

● **Ґватемаля і ЗДА** підписали умову, згідно з якою Ґватемаля дістане 6 мільйонів долярів допомоги на протималярійну кампанію, будову шпиталів та інші санітарні потреби.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шікаґо, Ілл.

Концерт коляд націй поневолених комуністичною Москвою.

Українська Станиця Американських Приятелів АБН-у в Шікаґо, при співучасті іншонаціональних відділів АП АБН, влаштовує у Шикаґо **Міжнаціональний Концерт Коляд** націй, поневолених комуністичною Москвою та комунізмом тітовського відлому.

Минулого року такий концерт відбувся вперше та залишив на слухачах глибоке враження.

Цього року програма концерту значно змінена й урізноманітнена. Влаштовування таких Концертів це одна із форм співпраці еміґрації поневолених народів на християнському тлі і національних традицій. Це з'єднує теж серед американців симпатії для визвольних змагань цих народів, бо визвольний момент у цих імпрезах також відповідно підкреслений.

Концерт відбудеться в неділю, 9 січня 1955 р., о год. 4 попол. в залі школи Шопена, при вул. Райс, біля Вестерн. В Концерті беруть участь такі хори: „Українська „СУРМА" і „Боян", а далі хори: білоруський, естонський, литовський, лотиський, хорватський і словінський. Всі хори виступлять у національних строях.

Після відспівання національних коляд, злучені хори всіх національностей, під орудою проф. Плешкевича, відспівають спільно відому коляду: „Тиха ніч, свята ніч"...

На концерті будуть визначні представники даних національностей духовні і світські, як також американці.

Чистий дохід призначений на пропаґанду визвольної справи наших національностей на американському терені.

Тому треба сподіватись, що наше громадянство і цим разом своєю масовою участю в концерті дасть доказ, що воно якслід розуміє значення співпраці поневолених народів для їхньої визвольної справи.

М. П.

Ютика, Н. Й.

„Майська Ніч".

В неділю, 12 грудня, до Ютики завітали довгоочікувані гості в Сиракюз — члени драматичного гуртка „Рідні Зорі" на чолі зі своїм мистецьким керівником і режисером п. Євгеном Соккуром, та поставили комедію на три дії Устенка-Гармаша „Майська Ніч", за сюжетом оповідання Гоголя.

В Ютиці вже давно не було гарної української вистави, тож громадянство з нетерпінням чекало заповідженого приїзду драматичного гуртка „Рідні Зорі" з сусіднього м. Сиракюз.

Вистава цієї комедії відбулаєся в просторій залі при Єпископальній Церкві і була вщерть виповнена публікою. Гра всіх учасників була на високому мистецькому рівні. Дуже гарно і з зрозумінням виконали свої ролі: п. Тамара Хмельницька — Приськи, п. Яків Сененко — Каленика, п. Анатолій Хмельницький — голови Явтуха, п. Маруся Злиденна — Галі, п. Гриць Гнип — кума, п. Іван Гнип — десятника, п. Микола Злиденний — другого десятника, не згадуючи вже про високомистецьку гру самого режисера п. Євгена Соккура, що безподібно виконав найтяжчу ролю писаря, а також п. Ніни Соккур — в ролі підстаркуватої дівки.

Що ж до гри п. Михайла Назаренка — в ролі козака Левка, то думки багатьох глядачів були суперечні: одні казали, що він не вніс в свою гру належної експресії, а інші твердили, що так, мовляв, і треба, бо він ідеально віддав тип скромного, замріяного українського парубка, а не якогось там нахабного, влізливого і розв'язного „Фірцика в зальотах".

Дуже гарно гурт дівчат в народних строях виконав наші чудові веснянки зі співами і танцями, а також танець русалок, під досвідченим керівництвом п. Ніни Соккур. Танцями, а зокрема балетом русалок, що був немов своєрідною модерною інтермедією у виставі побутового характеру, — особливо захоплювалися присутні також американські глядачі, які, не розуміючи нашої мови, з тим більшим зацікавленням приглядалися хореографічній частині вистави.

Всі глядачі щиро сміялися та рясними оплесками винагороджували учасників цієї гарної комедії. Треба тільки пожалувати, що до співів і танцю не було належного музичного супроводу.

Після вистави, що безперечно пройшла з повним моральним успіхом, як для самих виконавців, так само і для усіх глядачів, а також, треба сподіватися, і з відповідним матеріяльним успіхом, — багато з громадян підходили до п-ва Соккурів і інших учасників та щиро дякуючи просили також і на майбутнє не забувати Ютики зі своїми гостинними виступами.

На закінчення слід підкреслити, що драматичний гурток „Рідні Зорі" не має матеріяльних цілей, а чистий прибуток офірує від себе на громадські і народні справи.

Старий Ютичан.

● **Президент Айзенгавер** і його Дружина дістали на Різдвяні Свята 15,000 карток з побажаннями. Це число в два рази більше від числа карток, одержаних попереднього року, заявив секретар Білого Дому.

КОРОТКІ ВІСТІ

● **Папа Пій XII** не слухає лікарів, стурбованих новою атакою гикавки, що прийшла в понеділок уночі. У вівторок гикавка минулась і Папа почував себе знову краще, але лікарі перестерегли 79 - літнього Святішого Отця, щоб він не перевтомлювався щоденною працею.

● **Кардинал Спелман** прибув до Південного В'єтнаму, де зустріли його з великою парадою. З Північного В'єтнаму, опанованого тепер комуністами, втекло 10,000 в'єтнамських католиків, які побудували для себе ціле містечко з бараків та шатер, за 25 миль на північний схід від Сайґону. Кардинал Спелман поїхав до цього містечка відправити Богослужбу спеціяльно на інтенцію миру в цій поділеній, нещасній країні.

● **Англійська княжна Марґарет** відлетить 31 січня ц. р. з Лондону на Караїбські острови. З цього приводу недискретні часописи заявляють, що Марґарет не має виглядів вийти заміж в найближчій будуччині і тому переймає на себе частину репрезентаційних обов'язків своєї сестри, королеви Єлисавети II, яка хоче більше часу присвятити вихованню своїх дітей.

● **Англії** загрожує залізничий страйк. Черчил скликав у цій справі надзвичайне засідання уряду. Створено спеціяльну комісію, яка постарається замирити уряд з робітничою юнією. Англійські залізниці були удержавлені за соціялістичного уряду.

● **Д-р Марвел Бім** із Лос Анджелесу винайшов автоматичне ліжко для важко хворих у шпиталях. Воно наполовину скоротить працю медичним сестрам, бо хворий потисне ґудзик, і з-під ліжка вискочить вмивальниця, до якої напливе потрібна кількість води. Інший ґудзик дасть хворому можливість заспокоїти свої пидалетні потреби і т. д. Хворий зможе колисатися на цьому ліжку, якщо тільки цього захоче.

ІСТОРІЯ КОЛЯДИ

(Закінчення зі стор. 1.)

революції старий обряд коляди. Знані, однак, були й церковні пісні-коляди. Найстарше свідоцтво про те маємо у Галагановім тексті „Вертепу" з половини 18 стол., де згадується дві такі коляди: „Нова радість стала" і „Не плач, Рахиле . . ."

Церковні коляди вперше були видрукувані у збірнику релігійних пісень під назвою „Богогласник" в Почаєві на Волині, наприкінці 18 стол. В „Богогласнику" є багато релігійних пісень з різдвяною тематикою. Однак, не всі ці пісні поширювалися в народі. Шукаючи причини цього явища, український філолог Василь Сімович дійшов до висновку, що народ сприйняв насамперед ті пісні, які своєю ритмікою нагадували народні.

Нарешті треба ще відмітити, що в останніх часах релігійні коляди почали набувати національного забарвлення. Колядники звертаються до Народженого Христа, щоб дав щастя-долю не тільки господарям, але й Україні. За кілька років перед другою світовою війною появився був збірник нових коляд, уложений Ю. Шкрумеляком з суто національною тематикою. Їх залюбки виспівувала дітвора по наших селах.

Приплив національного елементу до коляд не припиняється й тепер. У підпільних виданнях сучасної України появляються нові коляди, в яких віддзеркалені нові часи і нові прагнення українського народу. Ось одна з них, співана на арію „Возвеселімся":

По Україні дзвонів не чути —
Несе до Бога скаргу Славута:
Ох, Рідна Мати моя
[розп'ята —
Опир шаліє у Кремлі.

І кінець цієї коляди:

Чи бачиш, Христе,
[народу муки?
О, дай нам месну зброю
[у руки!
Вставайте, браття! Смерть
[тобі, кате!
Доволі крови і тортур!

ПОСЛАННЯ ПРЕЗИДЕНТА ПІД ЗНАКОМ ЗМАГАННЯ ДО МИРУ

ДЕМОКРАТИ ПЕРЕБРАЛИ КОНТРОЛЮ КОНҐРЕСУ

Вашингтон. — 6 січня президент Айзенгавер особисто має виголосити промову про Стан Унії і в цьому своєму посланні до Конґресу і американського народу він має підкреслювати змагання американського народу до справедливого і тривкого миру в світі. Президент вже давніше часто підкреслював мирну політику ЗДА і зазначував, що ця країна зброїться тільки тому, що їй і цілому вільному світові грозить небезпека від комуністичних держав, які під проводом СССР і надалі не залишили своїх головних цілей запанувати над світом та поневолити ті держави, які бажають жити згідно з своїми ідеалами волі. Під знаком цих американських змагань до миру президент Айзенгавер має обговорити в загальному всі справи закордонної і внутрішньої політики. Докладніше про деякі важні проблеми він говоритиме в своїх окремих зверненнях до Конґресу. 84 Конґрес під час першого дня своєї сесії вибрав провід обох Палат, який перебрала Демократична партія. Спікером Палати Репрезентантів став довголітній спікер Сем Рейберн, а в Сенаті провідником є сенатор Линдон Джансон. Перший день цієї сесії відбувся в мирних настроях, і демократичний спікер Рейберн заявив, що його партія не буде триматися вузько партійної лінії, тільки буде керуватися добром народу у своїх діях в Конґресі, в якому вона має більшість. Рейберн згадував, що його партія не буде очорнювати своїх політичних противників тільки тому, що вони належать до іншої партії.

Новий голова за контролю цін на каву

Вашингтон. — *Новий* голова Сенатської Банкової Комісії, сенатор Дж. В. Фулбрайт, заявив, що він нічого не має проти того, щоб окрема підкомісія контролювала ціни на каву, якщо більшість його комісії буде цього домагатися. Бувший голова цієї комісії республіканський сенатор Гомер Е. Кейпгарт зорганізував був окрему підкомісію, коли ціни на каву минулого року почали підноситися у зв'язку з морозами в Бразилії. Комісія, в якій мали більшість республіканці, вирішила на своєму кінцевому засіданні не встановлювати контролі цін на каву. Але демократичний сенатор Пол Г. Даґлес склав від себе заяву, що він не погоджується з рішенням більшости і в найближчому часі внесе до Сенату законопроєкт, щоб торгівля кавою перейшла під державну контролю. Сенат вже два рази ухвалював такий закон, але Палата Репрезентантів його відкидала. Республіканський сенатор, голова цієї підкомісії, Дж. Гленн Белл заявив, що уряд повинен тільки слідкувати за цінами на каву, залишаючи й надалі вільну торгівлю цим харчовим продуктом, так дуже поширеного в цій країні.

В Панамі заарештовано двох американців

Бальбоя, Зона Панамського каналу. — Панамська поліція заарештувала двох американських громадян в зв'язку з пошукуванням за вбивником президента Ремона. Один арештований — це Ірвінґ Мартин Ліпстейн, учитель, народжений у Ню Йорку. Урядовець для політичних справ при американській амбасаді Рой Т. Дейвіс пробував порозумітися з Ліпстейном, але поліція заявила, що з арештованим не можна розмовляти, поки панамська поліція не закінчить слідства. Поліція арештувала й другого американського громадянина 36-річного Роя Беттіса з стейту Ілл., щоб він вияснив, що робив один його працівник в тому часі, коли виконано атентат на президента Ремона. Ліпстейн прибув до Панами в неділю рано, і в понеділок хотів відлетіти до Мехіко, але не міг цього зробити, бо стриманий був пасажирський рух. Він не може вияснити, де він був і що він робив під час свого побуту в Панамі.

Канада за приспішення торговельного порозуміння з ЗДА

Оттава, Канада. — Два канадійські міністри, 6 січня мають прилетіти до Вашинґтону, щоб приспішити відновлення загального торговельного порозуміння в справі торговельних тариф. Ці міністри — це канадійський міністер закордонних справ Лестер Б. Пірсон і міністер торгівлі — С. Д. Гав. Гав саме тепер повернувся з Женеви, де нараджувалися в справі загального торговельного договору про мита. Після свого повороту з Женеви він заявив, що ті женевські наради не поступають вперед, бо багато держав шукають більшої свободи в торгівлі для себе, але не хочуть влегшити торгівлю іншим країнам.

Колись бідні українські втікачі будують „Село Волі" під Шікаґом

Шикаґо, Ілл. — Щоденник „Шикаґо Дейлі Нюз" з 18 грудня минулого року надрукував статтю з ілюстраціями під заголовком „Бідні діпісти будують „Село Волі". В цій статті Алберта Едлічки оповідається про те, як 30 родин новоприбулих українців закупили вісім акрів землі в Вестчестері під Шікаґом, поділили їх на парцелі і почали будувати доми. Досі викінчено, або викінчується десять домів, а в пляні збудувати ще 23. Цю групу українських новоприбулих до цієї країни родин очолює 44-річний, текстильний інженер зі Львова Микола Нагнік, а правно допомагав їм бувший директор ЗУАДК в Німеччині, адвокат Роман Смук. Кожна парцеля коштувала 400 долярів, а на будову вулиць, водотягів і каналізації треба було видати 1,500 долярів. Автор статті підкреслює, що новоприбулі українці достосувалися до нових обставин, і так бувший правник працює як столяр, професор колеґії як тинькар, а фармер як муляр. Американці твердять, що всі вони дуже добре працюють. Їхні доми мають коштувати від 15 до 18 тисяч долярів. Їхні будівельні площі разом з поліпшеннями коштували по 1,900 долярів, а тепер вони мають вартість по 3,500 долярів. Крім Нагніка автор статті розмовляв ще з Юліяном Малецьким із Перемишля. Обидва вони виявили своє вдоволення, що можуть жити на вільній американській землі, де немає таких формальностей і бюрократизму, як в Европі, не говорячи вже про большевицький режим в Україні, де людина якщо її не замучать, то мусить важко працювати, без виглядів на те, що зможе колись чогось для себе доробитися.

ІДЕН ВИЇЗДИТЬ НА ДАЛЕКИЙ СХІД

Лондон. — Англійський міністер закордонних справ Антоні Іден виїздить в найближчому місяці у відвідини до трьох країн азійського Сходу, — оприлюднено офіційно. Його ціллю будуть столиці трьох країн — Делі, столиця Індії, Карачі, столиці Пакістану й Рангун, столиця Бурми. Зате Іден омине В'єтнам, щоб не потребувати відвідувати також північної комуністичної частини тої країни, і не поїде до комуно-китайського Пейпінґу. Подорож Ідена буде тісно в'язатися з його присутністю на з'їзді вісьмох міністрів закордонних справ у столиці Сіяму Банґкоку, що відбудеться 23 лютого ц. р. Це буде конференція держав із т. зв. Пакту з Манілі для південно-східньої Азії. Однаково та конференція, як і подорож Ідена мають на цілі бодай зневтралізувати значення азійсько-африканської конференції, що її 5 держав із т. зв. Кольомбо-пакту скликують на квітень до одного гірського містечка в Індонезії, запросивши туди комуністичний Китай та не запросивши Кореї. Іден — як повідомляє англійська преса — хоче переговорити безпосередньо з трьома далекосхідніми прем'єрами справи економічної допомоги від Заходу для малорозвинених східньо-азійських держав й переконати їх, щоб вони не вірили в миролюбність і безкорисність комуністичного Китаю. Ті його розмови доповнять конференцію в Банґкоку, яка має уточнити господарську і військову допомогу від держав пакту з Манілі, призначену для відпору комуністичній небезпеці. Всі ці конференції і подорожі знову підкреслюють міжнародне значення азійського Сходу й пересувають туди центр зацікавлення.

Франція буде вірним союзником ЗДА

Ню Йорк. — Анрі Бонне, один із найчільніших французьких дипломатів - державних діячів, довголітній амбасадор Франції в ЗДА, відходячи з цього становища наслідком пізнього віку — 66 років життя — закликав на бенкеті, влаштованому на його честь у „Валдорф Асторії" в Ню Йорку, зберігати тісну традиційну американсько-французьку приязнь. Він признав, що наслідком хиткости післявоєнних політичних відносин у Франції, зродились серед американців деякі неприхильні для Франції настрої, але вказав одночасно на факт, що Франція в усіх акціях ЗДА на міжнародній арені бере активну і льояльну участь. Бонне підкреслив ратифікування Францією Паризького пакту й заявив, що „правдивий мир" у світі може настати тільки при тісній американсько - французькій співпраці. „Я й далі, — заявив Бонне, — буду працювати для скріплення приязни між ЗДА і Францією".

Юґославія невдоволена закордонною пресою

Беоґрад. — Юґославський уряд дуже невдоволений становищем закордонної преси, яка розголосила конфлікт всередині комуністичної партії Юґославії і зробила сенсацію з виключення проф. Дедіжера з рядів партії та з поведеного проти нього і кол. віце-прем'єра Джіласа судово - карного слідства за „протидержавну аґітацію". Офіційний орган „Борба" виступив з дуже гострою статтею проти західньої преси, яка недвозначно зайняла становище прихильне до „зрадників", що домагались демократизації режиму й оскаржували його в авторитарності й протидемократичності. „Борба" вважає, - що преса вільного світу розпочала проти юґославського режиму таку гостру кампанію, начебто потрібна була чужинецька інтервенція для заведення ладу в цій країні.

● **Поляки і чехи** бояться східньо-німецької армії так само, як західньо-німецької. Тому комуністичні уряди в ЧСР і в Польщі буцімто вживають усіх закулісових заходів, щоб Москва не дозволила сателітній Східній Німеччині збільшувати свою армію, нібито у відповідь на творення армії в Західній Німеччині.

● **Дейзі Шліттер**, дружина німецького дипломата Оскара Шліттера, яка викликала світовий скандал і спричинила відкликання свого чоловіка з становища керівника західньо-німецької амбасади в Лондоні через свій нерозумний вислів у різдвяному тості („ми перебуваємо у ворожій країні"), — дістала нервовий розлад і пішла до шпиталю. Аденауер буцімто не прийняв до відома заяви Шліттера про його резиґнацію з дипломатичної служби і вишле його на інше становище, сподіваючись, що балакуча пані Шліттер більше рахуватиметься зі своїми словами.

● **У Парижі** звільнено з в'язниці за кавцією 46-літню Роз-Марі Ольс, яку австралійський уряд депортував з Австралії за шпигунство на користь СССР. Вона була другою секретаркою французької амбасади й її участь в совєтській шпигунській сіті виявив совєтський „дипломат" — шпигун Петров. На слідстві ствердженo, що вона сама не передавала Совєтам секретних матеріялів, але замовчала перед своїми зверхниками вістки, що їх мала про шпигунську роботу Петрова. За це ще будуть її судити.

● **Семирічна Мері Свен** врятувала своїх чотирьох молодших братів і сестер, в тому числі й шестимісячну дитинку, викинувши їх через вікно на рятункове простирало з другого поверху дому, який горів. Після цього вона сама скочила з висоти 15 стіп. Ніхто з дітей не був ушкоджений. Це сталося в місті Ріплі, Н. Й.

● **Папа Пій XII** погодився прийняти резиґнацію 78-річного архиєпископа Дубюку, Айова, Генрі П. Ролмана, який, з огляду на вік, не може сповняти своїх відповідальних обов'язків. Його місце зайняв архиєпископ Ліо Бінц, який досі був архиєпископом - помічником.

● **Голова фірми** для продажу вина Франц В. Сіхел заявив, що в попередньому році американці випили тільки п'ять відсотків імпортованого вина, бо вони воліють американське. З американських вин На цих зборах має бути колоські, — аж 85 відсотків.

● **Президент Айзенгавер** дістав у подарунку альбом на шість цалів завгрубшки, в якому містяться його карикатури. Карикатуристи рисували його минулого року, коли він був на прийнятті товариства карикатуристів.

Японія хоче ступневого поліпшення взаємин з комуністами

Токіо. — Японський прем'єр Іхіро Гатояма накреслив плян ступневого поліпшення взаємин з комуністичним світом, признаючи, що таке поліпшення бажане й потрібне, але водночас підкреслюючи, що покищо годі думати, щоб між Японією, де комуністична партія заборонена, й комуністичними державами, від яких Японії загрожує найбільша небезпека, можна було відразу створити нормальні відносини. Гатояма запевнив, що існуюча вже тепер японська збройна сила цілком вистачальна, щоб здушити кожну спробу комуністичного перевороту в Японії. Прем'єр пропонує передусім злагіднити теперішні комунікаційні труднощі, а потім нав'язати торговельні взаємини, при чому радить взяти за базу торговельних взаємин — товарообмін. Для полагодження справ, зв'язаних з комунікацією і товарообміном, виїздить внедовзі до Пейпінґу японська офіційна делеґація. Водночас прем'єр Гатояма і найвищі військові чинники нараджувались з шефом американських об'єднаних штабів адміралом Радфордом. Найважливішими справами на цій нараді були: зменшення оплат, що їх мусить робити Японія на стаціоновані американські війська, передача Америкою Японії деяких воєнних кораблів і літаків та звільнення різного роду товарів з-під заборони продажу комуністам.

ПОДЯКА

Щиру подяку складаю б. моїм учням(цям) абіт. української гімназії в Золочеві, які в день моїх ім'янин надіслали мені свої збірні чи індивідуальні побажання, банковий чек і грошевий лист: Вп. п. М. Белкот-Викрикачевій, Є. Волуйчикові, М. Волуйчикові, В. Заброцькому, С. Заброцькому, В. Іванчишинові, В. Квасові, Я. Петрикові, С. Шипулі, Я. Шипула-Гудзяковій, М. Дякову.

Таку ж щиру подяку складаю членам Бат. Комітету в Картереті, яких представники — Вп. п. О. Глущик, В. Рубас, В. Хомут, передали мені, в день згаданих ім'янин, збірні побажання і додаткову учит. платню на Курсах Українознавства в Картереті.

Зогляду на мою довготривалу, важку хворобу, складаю спізнену, але щиру подяку за таку пам'ять в минулому році, всім вище згаданим особам а також: Вп. п. Анні й Іванові Война́м, Я. Заяць-Бережницькій, о. Л. Мудрому, І. Римареві, З. Салієві, Н. Чайківській-Возняк.

Членам Відділу „Львів" Ю. СУМА в Картереті, якого опікун п. Хомут В. і юнацький хор (ю-ки — Л. Глущик, Г. Глущик, Р. Глущик, Р. Ільницький, Л. Подубинська, Д. Рубас, С. Хімяк, Б. Хомут, Б. Турко, Я. Цар) передали мені в день ім'янин побажання, пісні, деклямації і квіти, складаю щиру подяку й признання за гарне підготовання. Всім ще раз — Щире Спасибіг — А з нагоди Різдва Христового пересилаю всім згаданим особам і їх рідням щирі побажання ВЕСЕЛИХ СВЯТ і ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

МИКОЛА ВЕЛИЧКО.